

TLPST

Lesbrief 44: januari 2018

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering?

Mail ons: redactie@onzetaal.nl.

TLPST bestaat deze keer uit twee onderdelen. De onderwerpen zijn iets moeilijker dan u gewend bent, en we gaan er iets dieper op in.

Ik heb echt ongelooflijk veel stress

Nemen mensen de woorden *echt* en *ongelooflijk* vaak in de mond? Dan kan dat erop wijzen dat ze stress hebben. Amerikaanse onderzoekers hebben dat ontdekt.

> [Lees verder](#)

Hoe sprak de oermens?

De mens is het enige dier dat kan praten: duizenden verschillende woorden maken met je mond, dat kunnen chimpansees of gorilla's niet. Niet dat het nooit geprobeerd is.

> [Lees verder](#)

Ik heb echt ongelooflijk veel stress

Nemen mensen de woorden *echt* en *ongelooflijk* vaak in de mond? Dan kan dat erop wijzen dat ze stress hebben. [Amerikaanse onderzoekers](#) hebben dat ontdekt. Ze vroegen aan 143 proefpersonen om twee dagen een opnameapparaatje bij zich te dragen, waarmee alles wat ze zeiden werd opgenomen.

Die spraakopnames werden geanalyseerd, maar dat was niet het enige: bij elke persoon werd ook onderzoek gedaan naar bepaalde stoffen in het bloed. Bij stress scheiden genen bepaalde stoffen af (die kunnen leiden tot ontstekingen). Er bleek bij de proefpersonen een samenhang te zijn tussen hun taalgebruik en de afgifte van die stress-stoffen.

Resultaten van het onderzoek

1. Als mensen bijvoeglijke naamwoorden gebruiken die op een sterke emotie wijzen, gaat dat vaak samen met een hoog stressniveau. Denk aan *echt*, *ongelooflijk*, *verschrikkelijk* of *geweldig*.
2. Gestreste mensen spreken weinig over *zij* en *hen*. Ze hebben het vooral over zichzelf.

Vergeet de persoonlijkheid niet

Bij de resultaten kun je een interessante vraag stellen: hebben de onderzoekers rekening gehouden met de persoonlijkheid van de proefpersonen?

Uit [een Nederlands onderzoek](#) blijkt dat het taalgebruik van mensen met een extravert karakter verschilt van mensen die introvert zijn.

Een van de verschillen is dat extraverte mensen abstractere taal gebruiken. Je zou kunnen veronderstellen dat ze minder emotionele bijvoeglijke naamwoorden gebruiken, wat wijst op een lager stressniveau.

Maar het onderzoek zegt ook dat extraverte mensen vaker in de eerste persoon enkelvoud spreken. Als we het Amerikaanse onderzoek erbij nemen, dan zou het veelvuldige gebruik van *ik* op een hoger stressniveau wijzen.

Beide onderzoeken hebben een andere invalshoek. Spreken de resultaten elkaar tegen of vullen ze elkaar aan?

Vragen en opdrachten

Beantwoord de vragen 1a t/m 1d eerst voor jezelf en bespreek ze daarna in de klas.

In de tekst wordt een aantal voorbeelden genoemd van bijvoeglijke naamwoorden die op een sterke emotie wijzen: *echt*, *ongelooflijk*, *verschrikkelijk*, *geweldig*.

1a Kun je nog meer van dit soort woorden bedenken?

1b Gebruik je zelf veel van dit soort woorden?

1c Wat denk jij als je iemand hoort praten die veel van dit soort woorden gebruikt? (Ik heb *echt* een *ongelooflijk geweldig* weekend gehad. Het was *echt fantastisch*!)

1d Kies een woord en vul de zin aan:

Ik denk dat het gebruik van bijvoeglijke naamwoorden die op een sterke emotie wijzen **zeker** / **misschien** / **niet** te maken heeft met het stressniveau van een persoon, omdat ...

In de tekst wordt een Nederlands onderzoek genoemd, waaruit blijkt dat het taalgebruik van extraverte mensen verschilt van dat van introverte mensen.

2a Leg in je eigen woorden uit wat de woorden *extravert* en *introvert* betekenen.

2b Vind jij dat jij een extravert of een introvert karakter hebt?

Een van de onderdelen van het Nederlandse onderzoek was dat proefpersonen moesten beschrijven wat er te zien was op een foto. De onderzoekers analyseerden de woorden die gebruikt werden bij de beschrijving. Voer dit mini-onderzoekje uit in de klas. Je docent kan één foto kiezen en deze op het digibord laten zien. Verschillende leerlingen kunnen dan de foto beschrijven. Je zou het onderzoekje ook in groepjes kunnen doen. Bijvoorbeeld één foto per vier leerlingen.

Let bij de beschrijving van de foto op de woorden die gebruikt worden. Gebruikt een persoon concrete woorden en beschrijft hij vooral feiten op de foto? Dan heeft die persoon waarschijnlijk een introvert karakter. Gebruikt een persoon abstracte woorden en veel bijvoeglijke naamwoorden en beschrijft hij vooral wat hij zelf in de foto ziet? Dan heeft die persoon waarschijnlijk een extravert karakter.

3 Waren de uitkomsten van jullie onderzoekje gelijk aan de antwoorden die diezelfde leerlingen hadden gegeven op vraag 2b?

In de tekst wordt gesproken over het gebruik van het woordje *ik*. Het Amerikaanse onderzoek wijst erop dat gestreste personen vaker *ik* gebruiken dan *zij* of *hen*. Het Nederlandse onderzoek wijst erop dat *ik* vaker gebruikt wordt door extraverte dan door introverte mensen.

4 Kies een antwoord en vul de zin aan. Bespreek de antwoorden daarna in de klas.

- A** Ik denk dat alleen het Amerikaanse onderzoek klopt, omdat ...
- B** Ik denk dat alleen het Nederlandse onderzoek klopt, omdat ...
- C** Ik denk dat beide onderzoeken kloppen, omdat ...

[> Antwoorden](#)

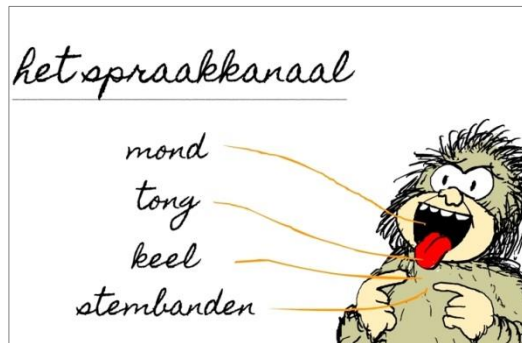
[> Terug naar de voorpagina](#)

Hoe sprak de oermens?

De mens is het enige dier dat kan praten: duizenden verschillende woorden maken met je mond, dat kunnen chimpansees of gorilla's niet. Niet dat het nooit geprobeerd is. Onderzoekers hebben in het verleden zelfs weleens een jonge chimpansee in hun gezin opgenomen en geprobeerd die de taal te leren zoals je dat met een jong kind zou doen.

Dat dit niet gelukt is, heeft onder andere te maken met de bouw van het apenlichaam: de weg tussen longen en mond is bij mensen wel ingericht om te spreken en bij mensapen niet. Wanneer is de mens dan begonnen met praten?

Dat is een vraag die de hoogleraar Bart de Boer wil beantwoorden. Hij probeert te achterhalen of bijvoorbeeld de neanderthaler, een voorloper van de hedendaagse mens, al wel kon praten en hoe dat dan klonk. Op [de website van de Taalcanon](#) vertelt hij daarover. (En in [dit filmpje](#) wordt dat allemaal nog eens duidelijk uitgelegd.)

Een van de dingen die De Boer heeft ontdekt, is dat mensapen allemaal een 'keelzak' hebben die mensen niet hebben. Die keelzak laat hun gegrom nog een stuk indrukwekkender klinken en heeft dus een duidelijke functie. Maar hij zorgt er ook voor dat het heel moeilijk is om nog verschil te maken tussen de klinkers van gesproken taal.

Om verstaanbaar een taal te kunnen spreken, moet de keelzak weg. Mensen hebben hem niet, en ook neanderthalers hadden hem niet, zo blijkt uit reconstructies van hun lichaam. En dus hadden zij waarschijnlijk al wel een soort taal.

Vragen en opdrachten

- 1 In de tekst wordt gesproken over de keelzak van apen. Zijn er meer diersoorten die een keelzak hebben?
- 2 Een keelzak zorgt ervoor dat de stem laag en luid wordt. Probeer eens uit wanneer je het beste kunt articuleren: op een hoge of een lage toon? Met veel of met weinig geluid?
- 3 Bekijk [het filmpje](#) dat in de tekst genoemd wordt. Probeer daarna in je eigen woorden aan een klasgenoot antwoord te geven op de vraag *Hoe sprak de oermens?*
- 4 Op de website www.taalcanon.nl staat bij de beantwoording van deze vraag: over taalevolutie. Wat betekent het woord *taalevolutie*?
- 5 Op de website www.taalcanon.nl staan veel vragen en antwoorden over taal. Kies een vraag die je interessant vindt en lees het antwoord. Vertel in de klas in het kort iets over jouw vraag en antwoord.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden eerste onderwerp

- 1a t/m 1d** Eigen antwoorden.
- 2a** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: *extravert* betekent naar buiten gericht en *introvert* betekent naar binnen gericht.
- 2b t/m 4** Eigen antwoorden.
-

Antwoorden tweede onderwerp

- 1** Sommige vogels en kameleons hebben een keelzak. De kwaakblaas van een kikker lijkt op een keelzak.
- 2 en 3** Eigen antwoorden.
- 4** *Taalevolutie* betekent geleidelijke verandering of groei van taal.
- 5** Eigen antwoord.
-